

1. Zákonná povinnosť zamestnávateľov zamestnávať občanov so zdravotným postihnutím

V zmysle § 63 ods. 1 písm. d) Zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zamestnávateľ je povinný zamestnávať občanov so zdravotným postihnutím, ak zamestnáva najmenej 20 zamestnancov a ak úrad v evidencii uchádzačov o zamestnanie vedie občanov so zdravotným postihnutím, v počte, ktorý predstavuje 3,2 % z celkového počtu jeho zamestnancov.

Zamestnávateľovi, ktorý zamestnáva občana so zdravotným postihnutím, ktorý má pre dlhodobu nepriaznivý zdravotný stav pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť vyšší ako 70 %, si na účely plnenia povinného podielu zamestnávania zamestnancov so zdravotným postihnutím podľa § 63 ods. 1 písm. d) započítava ako keby zamestnával troch takých občanov.

Povinnosť zamestnávať občanov so zdravotným postihnutím vo výške povinného podielu podľa § 63 ods. 1 písm. d) môže zamestnávateľ plniť aj zadaním zákazky vhodnej na zamestnávanie občanov so zdravotným postihnutím alebo zadaním zákazky občanovi so zdravotným postihnutím, ktorý prevádzkuje alebo vykonáva samostatnú zárobkovú činnosť.

Zákazka na účely tohto zákona je dodanie tovaru alebo poskytnutie služby s peňažným plnením realizovaná medzi zamestnávateľom, ktorý si ňou plní povinnosť zamestnávať občanov so zdravotným postihnutím vo výške povinného podielu podľa § 63 ods. 1 písm. d), a integračným podnikom, u ktorého najmenej 30 % zamestnancov tvoria občania so zdravotným postihnutím, chránenou dielňou alebo fyzickou osobou so zdravotným postihnutím, ktorá prevádzkuje alebo vykonáva samostatnú zárobkovú činnosť na chránenom pracovisku.

Tovar na účely tohto zákona je výrobok zhotovený integračným podnikom, u ktorého najmenej 30 % zamestnancov tvoria občania so zdravotným postihnutím, chránenou dielňou alebo fyzickou osobou so zdravotným postihnutím, ktorá prevádzkuje alebo vykonáva samostatnú zárobkovú činnosť na chránenom pracovisku, a je určený na predaj.

Služba na účely tohto zákona je služba, ktorá je poskytovaná integračným podnikom, u ktorého najmenej 30 % zamestnancov tvoria občania so zdravotným postihnutím, chránenou dielňou alebo fyzickou osobou so zdravotným postihnutím, ktorá prevádzkuje alebo vykonáva samostatnú zárobkovú činnosť na chránenom pracovisku.

1.1. Zadávanie vyhradených zákaziek vo verejnom obstarávaní na účely plnenia povinného podielu zamestnávania občanov so zdravotným postihnutím

Podľa § 64a povinnosť zamestnávať občanov so zdravotným postihnutím vo výške povinného podielu podľa § 63 ods. 1 písm. d) môže zamestnávateľ, ktorý je verejným obstarávateľom alebo obstarávateľom, plniť realizáciou vyhradených zákaziek vo verejnom obstarávaní.

Výška súťažnej ceny vo verejnom obstarávaní na započítanie jedného občana so zdravotným postihnutím je 2 000 eur. Realizácia vyhradenej zákazky vo verejnom obstarávaní sa preukazuje kópiou súťažných podkladov verejného obstarávania a kópiou zmluvy o realizácii vyhradenej zákazky vo verejnom obstarávaní.

1.2. Ako môže verejný obstarávateľ vyhradiť účasť vo verejnom obstarávaní

Nadlimitné zákazky

Verejný obstarávateľ môže vyhradiť právo účasti vo verejnom obstarávaní len pre registrované integračné sociálne podniky, chránené dielne, fyzické osoby so zdravotným postihnutím, ktoré prevádzkujú alebo vykonávajú samostatnú zárobkovú činnosť na chránenom pracovisku, alebo môžu vyhradiť realizáciu zákazky v rámci programov chránených pracovných miest. V takom prípade sa verejného obstarávania môžu zúčastniť len subjekty, ktoré majú štatút registrovaného sociálneho podniku (podľa druhu: integračný sociálny podnik), priznané postavenie chránenej dielne, chráneného pracoviska, chránených pracovných miest, t. j. iné subjekty sa nemôžu zapojiť do verejného obstarávania.

Ak sa uplatňuje výhrada práva účasti vo verejnom obstarávaní, uvedie sa to v **Oznámení o vyhlásení verejného obstarávania**¹.

III.1.5) Informácie o vyhradených zákazkách (ak je to uplatniteľné)

Zákazka je vyhradená pre chránené pracovné dielne a hospodárske subjekty, ktorých hlavným cieľom je sociálna a profesionálna integrácia postihnutých alebo znevýhodnených osôb

Áno ▼

Uskutočnenie zákazky je vyhradené pre rámcové programy chránených pracovných miest

Áno ▼

V oddiele VI. Doplnkové informácie v časti VI.3) Dopĺňujúce informácie Oznámenia o vyhlásení verejného obstarávania verejný obstarávateľ môže uviesť informáciu o použití sociálneho hľadiska.

Znenie § 36a zákona o verejnom obstarávaní

§ 36a Vyhradené zákazky

(1) Verejný obstarávateľ a obstarávateľ môžu vyhradiť právo účasti vo verejnom obstarávaní len pre registrované integračné sociálne podniky, chránené dielne, fyzické osoby so zdravotným postihnutím, ktoré prevádzkujú alebo vykonávajú samostatnú zárobkovú činnosť na chránenom pracovisku, alebo môžu vyhradiť realizáciu zákazky v rámci programov chránených pracovných miest za predpokladu, že aspoň 30 % zamestnancov registrovaných integračných sociálnych podnikov, zamestnancov vykonávajúcich prácu v chránených dielňach alebo zamestnancov programov chránených pracovných miest tvoria osoby so zdravotným postihnutím alebo inak znevýhodnené osoby.

(2) Ak sa uplatňuje výhrada podľa odseku 1, uvedie sa to v oznámení o vyhlásení verejného obstarávania, oznámení použitom ako výzva na súťaž, oznámení o koncesii, oznámení o vyhlásení súťaže návrhov alebo vo výzve na predkladanie ponúk.

¹ alebo v oznámení použitom ako výzva na súťaž, oznámení o koncesii, oznámení o vyhlásení súťaže návrhov.

Podlimitné zákazky

Verejný obstarávateľ môže vyhradiť právo účasti vo verejnom obstarávaní len pre registrované sociálne podniky², fyzickú osobu so zdravotným postihnutím, ktorá prevádzkuje alebo vykonáva samostatnú zárobkovú činnosť na chránenom pracovisku, alebo pre chránené dielne alebo pre realizáciu zákazky v rámci programov chránených pracovných miest. V takom prípade sa verejného obstarávania môžu zúčastniť len uvedené subjekty, t. j. iné subjekty sa nemôžu zapojiť do verejného obstarávania.

Ak sa uplatňuje výhrada práva účasti vo verejnom obstarávaní, uvedie sa to **vo Výzve na predkladanie ponúk**.

III.1.5) Informácie o vyhradených zákazkách (ak je to uplatniteľné)

Zákazka je vyhradená pre chránené pracovné dielne a hospodárske subjekty, ktorých hlavným cieľom je sociálna a profesionálna integrácia postihnutých alebo znevýhodnených osôb

Áno

Uskutočnenie zákazky je vyhradené pre rámcové programy chránených pracovných miest

Nie

V oddiele VI. Doplnkové informácie v časti VI.3) Dopĺňujúce informácie vo Výzve na predkladanie ponúk verejný obstarávateľ môže uviesť ďalšie informácie o použití sociálneho hľadiska, napr. takto:

Verejný obstarávateľ uplatňuje použitie sociálneho hľadiska formou vyhradenej zákazky podľa § 108 ods. 2 zákona o verejnom obstarávaní. Verejný obstarávateľ vyhradzuje právo účasti v predmetnom verejnom obstarávaní len pre registrované sociálne podniky. Oprávneným registrovaným sociálnym podnikom je len subjekt, ktorému bol priznaný štatút registrovaného sociálneho podniku. Túto skutočnosť preukáže kópiou osvedčenia o priznaní štatútu registrovaného sociálneho podniku vydaného Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Verejný obstarávateľ overí registráciu vo verejne prístupnom Registri sociálnych podnikov vedenom Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR.³

Znenie § 108 ods. 2 zákona o verejnom obstarávaní

(2) Verejný obstarávateľ môže vyhradiť právo účasti vo verejnom obstarávaní len pre

- a) registrovaný sociálny podnik,
- b) fyzickú osobu so zdravotným postihnutím, ktorá prevádzkuje alebo vykonáva samostatnú zárobkovú činnosť na chránenom pracovisku, alebo
- c) pre chránené dielne alebo pre realizáciu zákazky v rámci programov chránených pracovných miest, ak aspoň 30 % zamestnancov vykonávajúcich prácu v chránených dielňach, alebo v rámci programov chránených pracovných miest tvoria osoby so zdravotným postihnutím alebo inak znevýhodnené osoby.

² Podľa § 5 zákona č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

³ Dávame do pozornosti Metodické usmernenie ÚVO č. 14027-5000/2019

Zákazky s nízkou hodnotou

Výhrada práva účasti vo verejnom obstarávaní sa môže uplatniť aj pri zadávaní zákaziek s nízkou hodnotou (§ 117 ods. 3 zákona o verejnom obstarávaní).

Verejný obstarávateľ, ak nemá zámer alebo nemôže použiť výnimky podľa **§ 1 ods. 12 písm. v)**, podľa **§ 13** a podľa **§ 1 ods. 4** zákona o verejnom obstarávaní, môže pri zadávaní zákazky s nízkou hodnotou (pri prieskume trhu) uplatniť právo účasti vo verejnom obstarávaní podľa § 108 ods. 2. Túto skutočnosť uvedie vo Výzve na predkladanie ponúk.

1.3. Všeobecné odporúčania, ktoré je potrebné dodržať pri vyhradených zákazkách

1. V čl. 55 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky sa uvádza „Slovenská republika chráni a podporuje hospodársku súťaž. Podrobnosti ustanoví zákon.“

Ako sa dotýka v Ústave zakotvená ochrana hospodárskej súťaže vyhradených zákaziek?

V prípade vyhradených zákaziek musia byť vytvorené podmienky na hospodársku súťaž. Z uvedeného vyplýva, že **pred vyhlásením verejného obstarávania** verejný obstarávateľ preskúma, či sa na trhu nachádzajú hospodárske subjekty s požadovaným postavením, pre ktoré je vyhradené právo účasti vo verejnom obstarávaní a ktoré sú oprávnené dodávať, poskytovať alebo uskutočňovať požadovaný predmet plnenia. Iba v prípade, ak na trhu pôsobia viaceré hospodárske subjekty s požadovaným postavením ponúkajúce požadovaný predmet plnenia, sú vytvorené podmienky na hospodársku súťaž.

2. Pri plnení vyhradených zákaziek je úspešný uchádzač pri dodaní tovaru, poskytnutí služby alebo uskutočnení stavebných prác povinný poskytnúť predmet plnenia za podmienok, na základe ktorých sa stal úspešným uchádzačom. Ak bola zákazka zadaná na základe toho, že úspešný uchádzač začleňuje znevýhodnené alebo zraniteľné osoby na trh práce, musí byť zákazka realizovaná zamestnancami úspešného uchádzača, ktorí sú znevýhodnenými alebo zraniteľnými osobami. V opačnom prípade by išlo o obídienie zmyslu a účelu zákona o VO a zároveň o konanie v rozpore s princípmi čestnej hospodárskej súťaže, keďže hospodárske subjekty, ktoré nemali požadované postavenie sa verejného obstarávania nemohli zúčastniť, a to aj napriek skutočnosti, že daný predmet zákazky nebol v konečnom dôsledku realizovaný zamestnancami úspešného uchádzača ktorí sú znevýhodnenými alebo zraniteľnými osobami.
3. V prípade, ak predloží ponuku uchádzač, ktorý nemá postavenie chránenej dielne, chráneného pracoviska alebo registrovaného sociálneho podniku, pre ktoré je vyhradené právo účasti vo verejnom obstarávaní, postupuje verejný obstarávateľ podľa § 40 ods. 6 písm. a) zákona o verejnom obstarávaní, a teda vylúči takéhoto uchádzača z verejného obstarávania pre nesplnenie podmienok účasti.